

SUMMARY

K. Tkachenko. Preparing pupils for life in a commune named after F. E. Dzerzhynsky in pedagogical heritage of A. S. Makarenko.

The article deals with the theoretical basis of preparation of pupils for life in a commune named after F. E. Dzerzhinsky in A. S. Makarenko pedagogical heritage, and also considers the possibility of using the achievements of the past in the present conditions. The tasks and methods of education, which comprize training of young people in the commune named after F. E. Dzerzhinsky are analyzed.

A. S. Makarenko creative pursuits led him to the possibility of using innovative training schemes, which were so necessary in difficult and unpredictable conditions of the colony. In those years, not every child had the opportunity to receive a quality education, many had no systematic training at school, and do not even know how to read and write. The existing methods did not help. Today, a great value of theory and practice have A. S. Makarenko's ideas in the field of pedagogy: the relationship of education to life, impact on multilateral relations through activities and diversity of relations inside the collective and between collectives relations.

The change of mental and physical labor had positive impact on pupils, in the course of employment they develop valuable psychological and physical qualities. A. S. Makarenko increased the prospects of collective interest of communards to work. Productive work attracted the Communards because they felt the results. In terms of productive labor commune was the first condition to convince former street children to work at all. At least with the mastery of labor specialization in Communards grew and matured conviction not to return to past life, and material well-being after leaving the commune. In productive labor commune pupils acquired specific job skills, got familiar with the technology in practice, using materials mastered basic information on techniques and simple organization of production.

A. S. Makarenko's ideas - the future of pedagogy and education. He is the founder of the modern theory and methods of education. Only through his experience, drawing on his legacy can create an effective educational system that will work out today. Developing the economy, organizing economic education, attracting pupils to participate in the planning prospects in the organization of production and management of it – we form in young people a sense of self-responsibility of the owner, which pupils require in the modern world.

Key words: *education in a commune named after F. E. Dzerzhynsky, preparation for independent life, communards, pedagogical experience of A. S. Makarenko, labortherapy, outlook of tomorrow.*

УДК 378.147

О. О. Туляков

Державний вищий навчальний заклад
«Українська академія банківської справи НБУ»

РОБОТА У «МАЛИХ ГРУПАХ» – ЕФЕКТИВНА ФОРМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЛЕЖНОГО РІВНЯ ЗНАНЬ (З ДОСВІДУ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ЛОГІКА»)

У статті подано характеристику роботи в «малій групі» як форми організації навчальної діяльності студентів на семінарському занятті. Представлено порядок організації такої групи, умови забезпечення її оптимальної роботи, вказано на специфіку такого виду діяльності. Твердження обґрунтовуються прикладами з

практики викладання курсу «Логіка» у формі вирішення задач. Виокремлено та визначено зміст навчальної, виховної, розвиваючої та контролюючої функцій, котрі виконує форма роботи «малих груп» у пізнавальному процесі.

Ключові слова: «мала група», навчальна задача, інтерактивне навчання, рівень знань, групова робота, ефективна форма, формування групи, функція організації роботи у «малій групі».

Постановка проблеми. У контексті організації забезпечення рівня знань студентів сучасних вітчизняних вищих навчальних закладів, котрий відповідає державним стандартам, науковці відпрацьовують і впроваджують ефективні форми роботи на практичних заняттях.

Одна з таких форм, використання якої, на нашу думку, сприятиме вирішенню поставленої проблеми, є організація роботи над вирішенням навчальних задач у «малих групах». Це твердження обґрунтовується наступними аргументами.

Сучасна студентська академічна група складається з осіб різного рівня підготовки. Працюючи тільки з «активом», тобто тими, хто успішно оволодіває матеріалом та бере активну участь у роботі на семінарі, педагог ризикує «втратити» частину студентів, які пасивно працюють та не засвоюють матеріал належним чином. При груповій роботі студенти високого рівня впливають на своїх товаришів, підвищуючи їх рівень.

Використання запропонованої групової роботи сприяє вирішенню задачі забезпечення необхідного рівня концентрації уваги на семінарському занятті. На жаль, значна кількість студентів сучасних вітчизняних вищих навчальних закладів не осмислюють належним чином матеріал. Зокрема, спостерігається виголошення студентами матеріалу із сумнівних джерел мережі Інтернет. При цьому не надаються відповіді щодо змісту використаних термінів та їх значення в контексті розгляду відповідного питання. При такій відповіді (точніше це назвати імітацією відповіді) концентрація уваги групи на навчальному матеріалі зводиться нанівець. Матеріал майже не засвоюється, оскільки відсутні предмети для його обговорення та осмислення. Групова робота дає змогу уникнути таких негативних явищ, оскільки група, вирішуючи поставлену задачу, не виголошує матеріал, а творчо опрацьовує його.

Додамо також, що у процесі занять у групах студенти привчаються до самостійного мислення, формують і виражають власну думку, вносять пропозиції щодо правильної відповіді.

Аналіз актуальних досліджень. У педагогічних дослідженнях робота в малих групах розглядається в контексті розробки ефективних інтерактивних методів навчання. Найбільше ця форма використовується під час розробки тренінгового навчання. У роботах А. З. Кіктенко, О. І. Пометун,

С. Г. Крамаренко, А. С. Нісімчук та інших дослідників розглянуті питання щодо способів формування групи, постановки задач, розподілу ролей, контролю за роботою групи. Визнається ефективність такої форми роботи при засвоєнні складних теоретичних дисциплін. Однак більшість досліджень присвячені організації роботи «малих груп» у школах. Найбільше досліджена ця проблематика у зв'язку з її використанням на уроках математики [4].

Ефективність вирішення задач взагалі та задач з логіки зокрема визнають усі дослідники цієї проблематики. Так, Е. Резерфорд, А. Ейнштейн, Д. Пойа вказували, що задачі не тільки забезпечують оптимальне засвоєння знань, але й формують здатність до оригінального мислення, уміння не тільки вивчати, але й досліджувати предмети та явища [5].

Правила побудови, способи організації вирішення та функції задачі розглянуті в роботах В. В. Давидова, С. Л. Рубинштейна, В. К. Демиденко, Л. М. Фрідмана. У роботах, зокрема, вказується, що така форма опрацювання матеріалу є засобом цілеспрямованого формування знань, реалізації навчальних методів, засобом зв'язку теорії та практики, носієм дій, адекватних змісту [6].

Мета статті – схарактеризувати роботу в «малих групах» на прикладі вирішення задач курсу «Логіка», довести її ефективність і визначити функції.

Виклад основного матеріалу. Сутність запропонованої форми організації семінарського заняття полягає в такому. Академічна група студентів поділяється на «малі групи» у складі 4–5 осіб. До їх складу включаються студент-відмінник, студенти середнього рівня та студент, який засвоює матеріал на високому рівні. Здійснюється відповідне розташування в аудиторії. Усім групам педагог пропонує вирішити різні за змістом задачі. Надається відповідний час для їх вирішення у формі спільного обговорення варіанту відповіді та підготовки доповідача, який цю відповідь виголосить аудиторії. При цьому важливо забезпечити участь усіх членів групи у вирішенні задачі, дотримання черговості у виборі тих, хто представляє варіант відповіді.

Важливо вказати, що студенти відрізняються не тільки рівнем знань, але й відповідними психологічними ознаками, стилями мислення, формами поведінки тощо. Групова форма організації занять утворює унікальний навчальний колектив зі своїм специфічним мікрокліматом, котрий однозначно сприятиме вирішенню задач забезпечення належного рівня засвоєння матеріалу. Тож групи повинні бути мішаними не тільки за інтелектуальною ознакою, але й з урахуванням інших ознак. Так, в одну групу можна включити студентів із протилежними темпераментами, здібностями, різними рівнями творчої активності й іншими суперечливими ознаками.

Потрібно також забезпечити наявність у кожній групі довідкової літератури. Це пов'язано з тим, що специфіка вирішення задач з логіки полягає у формуванні правильної відповіді виключно шляхом коректного використання термінів. А зміст вказаних термінів можна з'ясувати у разі ознайомлення з їх науковими визначеннями. До рекомендованої для використання при вирішенні задач літератури належать тлумачні словники, спеціалізовані словники, енциклопедії. Значну користь приносить використання джерел мережі Інтернет, у якій оперативно можна знайти наукове визначення понять та іншу необхідну для вирішення задачі інформацію.

Педагогу потрібно правильно налаштувати студентів на роботу в складі «малої групи». А саме:

- членам групи потрібно працювати над вирішенням поставлених задач, не відволікаючись на зайві теми;
- учасникам обговорення потрібно вміти вислуховувати думку своїх товаришів і коректно аналізувати її;
- доказ точки зору повинен здійснюватися за правилами логічного доказу та спростування тези;
- запитання й відповіді до товаришів ставляться за відповідними логічними правилами побудови запитань і відповідей;
- кожен член групи може просити допомоги у тлумаченні змісту незрозумілих термінів, у наданні додаткової аргументації запропонованого варіанту вирішення задачі;
- кожен член групи зобов'язаний надати допомогу тим, хто про неї просить.

Потрібно уникнути суб'єктивного ставлення до формування групи, використовуючи відповідні методи формування за принципом випадковості.

Нами протягом тривалого періоду апробована форма роботи малих груп у процесі вирішення задач курсу «Логіка». Вирішення логічних задач у формі роботи «малих груп» було обрано головною формою організації семінарських занять з логіки. Саме такий шлях забезпечував належний рівень засвоєння доволі непростих теоретичних положень курсу. Це зумовлене специфікою філософського знання, яка полягає в тому, що ефективно засвоєння інформації здійснюється на ступені абстрактного пізнання. Так, розуміти та використовувати поняття, судження й умовивід саме як логічні форми, можливо мислячи абстрактно в належній мірі.

Досвід організації практичних занять у такий спосіб дає підстави виділити навчальну, виховну, розвиваючу та контролюючу функції, котрі виконує така форма в пізнавальному процесі. Визначимо зміст вказаних функцій.

Навчальна функція полягає у високому рівні засвоєння студентами матеріалу. Як вже зазначалося, вирішення логічної задачі у групах забезпечує зв'язок абстрактного й чуттєвого пізнання. Порівняльний аналіз рівня знань у академічних групах, де проводилися семінарські заняття з логіки у формі колективного вирішення задач, та у групах, де матеріал розглядався тільки теоретично, засвідчив значний ефект організації малої групи як форми навчання.

Досвід організації роботи «малих груп» переконливо засвідчив наявність виховної функції. У студентів активно розвивається почуття колективізму, повага до товаришів, здатність до взаємодопомоги, толерантність, лояльне ставлення до думки товариша. Мала група за змістом діяльності є аналогічною трудовому колективу, який, як відомо, є вищою та найважливішою для будь-якого суспільства формою соціальної інтеграції. Важливо вказати, що становлення вказаних моральних якостей є наслідком наполегливою цілеспрямованої роботи по засвоєнню навчального матеріалу. Спільна мета (правильно вирішити логічну задачу) не тільки об'єднує студентів, але й зумовлює вияв їх найкращих етичних якостей.

Розвиваюча функція виражається у формуванні в студентів українських важливих для використання в навчальному процесі та майбутньої професійної діяльності вмінь. До найважливіших з них ми відносимо вміння здійснювати ментальний експеримент у процесі вироблення варіантів вирішення задач, синтезувати й аналізувати інформацію, логічно правильно виражати власні думки у процесі підготовки доповіді та її виголошення, оцінювати думки інших, коректно будувати доказ власних суджень і спростовувати судження опонента.

Насамкінець, контролююча функція групової роботи виражається у двох аспектах: взаємоконтролі членів групи та зовнішньому контролю, котрий здійснюється у процесі оцінки відповіді групи аудиторією та викладачем.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, нами охарактеризована робота педагога вищої школи у формі організації «малих груп» на прикладі вирішення задач курсу «Логіка», доведена ефективність використання вказаної форми, визначені її функції. Перспективи подальших досліджень вбачаються в розробці й упровадженні роботи в «малих групах» у процесі викладання інших дисциплін, передбачених планами та навчальними програмами вищих навчальних закладів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інтерактивні методи навчання у підготовці спеціалістів для банківської системи України : зб. наук. праць. – Суми ; Харків, 2001. – 250 с.
2. Крамаренко С. Г. Інтерактивні техніки навчання як засіб розвитку творчого потенціалу учнів / С. Г. Крамаренко // Відкритий урок. – 2002. – № 5/6.
3. Кондратюк В. Л. Основні тенденції розвитку систем освіти та освітніх технологій у світовій педагогічній практиці / В. Л. Кондратюк, М. М. Волос, І. І. Бабин // Відкритий урок. – 2002. – № 5–6.
4. Нісімчук А. С. Сучасні педагогічні технології / А. С. Нісімчук, О. С. Падалка, О. Т. Шпак. – К. : Просвіта, 2000. – 368 с.
5. Пойа Д. Как решить задачу / Д. Пойа. – М. : Учпедгиз РСФСР, 1959. – 208 с.
6. Фридман Л. М. Как научиться решать задачи / Л. М. Фридман, Е. Н. Турецкий. – М. : Просвещение, 1989. – 196 с.
7. Ярошенко О. Г. Групповая навчальна діяльність і школярів: теорія і методика / О. Г. Ярошенко. – К. : Партнер, 1997. – 193 с.

РЕЗЮМЕ

О. О. Туляков. Работа в «малых группах» – эффективная форма обеспечения необходимого уровня знаний (из опыта преподавания курса «логика»).

В статье характеризуется работа в «малой группе» как форма организации учебной деятельности студентов на семинарском занятии. Представлены порядок организации такой группы, условия обеспечения ее оптимальной работы, указывается на специфику такого вида деятельности. Утверждения обосновываются примерами из практики преподавания курса «Логика» в форме решения задач. Выделяются и определяются содержание учебной, воспитательной, развивающей и контролирующей функций, которые выполняет форма работы «малых групп» в учебном процессе.

Ключевые слова: «малая группа», учебная задача, интерактивное обучение, уровень знаний, групповая работа, эффективная форма, формирование группы, функция организации работы в «малой группе».

SUMMARY

O. Tulyakov. Working in «small groups» - an effective form of achieving the required level of knowledge (from the experience of teaching the course «logic»).

We prove the efficiency of a practical lesson in the form of the organization of «small groups». Using of this form gives you an opportunity to focus the students, to generate independent thinking, to provide the required level of knowledge. As an example of the «small groups» the author uses his experience of solving logical problems at the seminars.

In the educational research work in «small groups» is considered in the context of the development of interactive teaching methods.

The greatest amount of research examines the «small group» in connection with mathematics lessons at school. All scientists recognize efficiency objectives to ensure the necessary level of knowledge. However, the Ukrainian pedagogical science has no studies of «small groups» as a form of work in higher education. In this article we make an attempt to solve this problem.

We propose to divide the academic group of students into a «small group» of 4-5 persons. Their composition must include different mining damage and psychological type students. The groups are encouraged to ensure educational and reference books. The teacher should provide optimal work within the group. In particular, the students should help each other, they must behave tolerantly, in the correct form ask questions and answer them.

The author proves the effectiveness of the «small group». He uses his experience teaching the course «Logic». The academic group was divided into groups of a few people. The teacher offered to solve the logical task. The “small group” successfully solved this problem. In the process of solving the problem the students showed a high level of intellectual activity, interest in solving the problem, the willingness to help a friend. Intellectual development of the students positively influenced the individuals who knew the subject not well enough.

The theoretical generalizations and experience in organizing activities of «small groups» gives the reason to distinguish their functions. The article characterizes the content of the training, educational, developing and controlling functions.

The training function is related with a high level of knowledge. The logical task connects sensual and abstract knowledge. The function of education is reflected in the formation of important moral qualities. The function involves the ability to develop creative thinking, the ability to prove and disprove thoughts. The teacher controls the students’ knowledge.

The prospects for further research is to develop and implement the ways of working in «small groups», in particular, the implementation of the study subjects in Ukrainian universities.

Key words: *a «small group», a learning task, interactive learning, knowledge, a group work, the efficiency of a form, the formation of the group, the function of the organization of a «small group».*